

Advokatorisk etik. Børn har behov for advokater, der kan drage omsorg for deres interesser. Og hvis advokaterne lytter til børnenes fornuft, så undgår de at blive formyndere.

Etiske omsorgsadvokater Af Claus Holm

* Cirka 80.000 børn bliver dagligt passet i dagpleje i Danmark, og kun cirka 19.000 børn bliver passet i en vuggestue. Det betyder, at langt den største gruppe af småbørn bliver passet af voksne uden uddannelse. Ifølge ph.d. Lis Nielsen fra Institut for Pædagogisk Filosofi ved Danmarks Pædagogiske Universitet udgør det ikke alene et kvalitetsproblem, men også et eksempel på, at vi behandler børn etisk problematisk. Ifølge Lis Nielsen skal der en advokatorisk etik til at løse problemet. En sådan etik tager udgangspunkt i, at jo mere et barn har brug for omsorg, i desto højere grad har barnet brug for, at nogen varetager dets interesser, og Lis Nielsen er optaget af, hvordan barnets interesser bliver varetaget etisk forsvarligt.

Et barn er også et menneske

Hvorfor har børn brug for særligt etisk funderede advokater og ikke blot omsorgsfulde voksne med ganske almindelige livserfaringer?

»Barnets situation er ændret radikalt i dag. Barnet er i juridisk henseende blevet et menneske med rettigheder. Ved at underskrive FN's børnekonvention har vi forpligtet os til at behandle barnet som et menneske. Jeg vil gå så langt som til at sige, at barnet er blevet en verdensborger. Samtidig betyder familien mindre for børns liv, da børn passes i institutioner uden for hjemmet, og forældre dermed ikke er alene om at være garant for, at børn får den rette omsorg. Børn har fået et mere selvstændigt liv, og i kombination med, at barnet har fået en retslig status, kalder det på en advokatorisk etik og indsats, der alt andet lige varetager barnets interesser. Det er ikke familiens, farens, morens eller pædagogens interesser en sådan etik handler om. Det er alene barnets interesser.«

Begrundelsestvang

Hvorfor er det vigtigt at betone det etiske ved advokaturet?

»Fordi det netop er den etiske dimension, der er forskellen mellem formynderi og den advokatoriske etik. Lige som en advokat handler formynderen i barnets interesse, men for formynderen er der ikke noget krav om at begrunde, at handlingen faktisk også tjener barnets interesse. Det kommer først til med den advokatoriske etik. I min formulering af en advokatorisk etik bruger jeg den tyske filosof og samfundsteoretiker Jürgen Habermas' diskursetik, der siger, at hver gang du kommunikerer med andre mennesker, så er du dybest set underlagt et krav om, at du skal kunne begrunde og forsvare handlingen etisk – også overfor børn. Diskursetikken handler om, at du skal begrunde og forsvare din handling på rationel vis og i forhold til etiske standarder. Det handler om en rationel begrundelsestvang. Habermas kalder det det bedre arguments ejendommelige tvangsløse tvang. Sådanne begrundelser eksisterer stort set ikke i dag, når det gælder børn. For eksempel har det politiske system aldrig begrundet etisk, hvorfor fire gange så mange børn skal være i dagpleje i stedet for i vuggestue. Det politiske system påtager sig ikke et advokatur af etisk art, når det gælder børn, og i den forstand er samfundet etisk umodent.«

Respekt og børn

Er det børnenes eller de voksnes etiske standarder, der skal advokeres for?

»Det er hverken børnenes eller de voksnes etiske standarder, der skal advokeres for. Jeg arbejder i den advokatoriske etik med tre dimensioner. En demokratidimension, en udviklingsdimension og en na-

Hvis børns faktiske kompetencer ikke tages alvorligt, udvikles de heller ikke. Idéen om en asymmetri mellem den vidende voksne og det uvidende barn bliver derfor en selvopfyldende profeti.

TEGNING: PETER MADSEN

- turdimension. Alle tre dimensioner i den advokatoriske etik er underlagt en hvis-så-logik. Hvis vi vil et demokratisk samfund, så er der nødvendigvis nogle ting børn må kunne og nogle bestemte måder vi derfor må behandle dem på. Når vi faktisk har skrevet under på FN's børnekonvention, så har vi forpligtet os selv til at respektere børns meninger. Og Habermas' diskursetik er uovertruffen til at beskrive, hvilken type kommunikationssituation, der opfylder de typer af kompetencer, der skal gøres brug af og udvikles for at leve op til de demokratiske standarder.«

Hvem skal advokaterne være – og hvad skal de gøre?

»Advokaterne er ikke nogle bestemte voksne. Det er alle de voksne, der på forskellig vis griber ind i børnenes tilværelse, handlinger og liv. På det overordnede politiske niveau, handler det om de politikere, der tager beslutninger på børneområdet bredt betragtet. I det nære handler det om de mennesker, der umiddelbart har omsorgen for barnet. De er alle som demokratiske borgere reguleret af en idé om, at børn også har menneskerettigheder, der bør varetages, hvis børnene ikke selv kan varetage dem. Et lille barn kan for eksempel kun i et vist omfang være sin egen advokat, da det selvsagt ikke kan overskue og deltage i et komplekst samfund. Men advokaternes opgave er så vidt muligt at inddrage børn i demokratiske sammenhænge.«

Er børn selv interesseret i at blive inddraget? Er demokrati og selvbestemmelse en værdi for dem?

»Ja, jeg har foretaget en undersøgelse af børns holdninger til skilsmisse, der viser at børn selv mener, at børn i 8-års alderen skal have selvbestemmelse. Det betyder, at børn mener, at et skilsmissebarn på otte år for eksempel skal bestemme, hvor

det skal bo, når forældrene bliver skilt. Tager vi børnenes svar i sådanne undersøgelser alvorligt, så betyder det samtidig, at vi voksne skal tage vare på børn under otte år.«

Den omvendte asymmetri

Men kan børn leve op til en så rationel kommunikationsform, som du taler om?

»I mine analyser af samværet mellem voksne og børn, begyndte jeg på et tidspunkt at arbejde med udtrykket 'den omvendte asymmetri'. Med udtrykket vil jeg pege på, at det er en fordom at voksne nødvendigvis er mere fornuftige og vidende end børn. Børn har ofte en større intuitiv fornuft, hvor voksne ofte er mere bevidste, når de fører samtaler med børn. I hundredvis af situationer har jeg set, at børn faktisk er i stand til at leve op til de allermost almindelige fordringer til en god kommunikationssituation. Omvendt er der selvfølgelig børn, der ikke kan tage vare på sig selv eller svare for sig selv i en kommunikationssituation. Udviklingsdimensionen i den advokatoriske etik betyder, at den voksne altid må forholde sig konkret og undersøgende i forhold til det enkelte barns kommunikative kompetencer. Hvis børns faktiske kompetencer ikke tages alvorligt, udvikles de heller ikke. Idéen om en asymmetri mellem den vidende voksne og det uvidende barn bliver derfor en selvopfyldende profeti. Holberg skrev et sted, at han godt kunne lide at være sammen med kvinder for så kunne han hvile sine tanker. På Holbergs tid betød forestillingen om, at kvinder ikke kunne tænke, at kvinder ikke kom til orde i demokratiske sammenhænge. Og lige som man på Holbergs tid ikke kendte kvindens potentiale, så kender vi i dag fortsat ikke barnets potentiale fuldt ud.« ▲